

Leihens: Ktojkafalván (Kohok-Loboc) 1918. VI. 6.

1504/1946 jre.

exp.

1946 JUL 5

4.

A. J. ... KÁRTVAZTÓI ...
... ALLANTUDOMÁNYI KARA.

1469. 1945/1946. évi.

Lik: 1946. évi júl. hó 3. n.

Érték: _____

drb. ... Utasít: _____

XI-6260 - 1940 december hó' 19 - I. t. államtud. - egyh.
 XII-6340 - 1941 március hó' 19 - II. t. államtud. - egyh.
 XIV-7833 - 1946 március hó' 22 - I. t. jogtud. kieg. - 12th.
 XIV-7909 - 1946 május hó' 21 - II. t. jogtud. kieg. egyh.

Szefczer. J.

D. 1946 júl 4.

Sz. M. K.

Korjander

D. 946 VII/5

Stelze

A KÖTELEM TELJESÍTÉSE.

Doktori értekezés . magánjog köréből.

Írta:

Dr. Jánossy Sándor.

jogszigorló.

Bizálata kiadom:

Dr. Gauspikis Károly Béla

" Hefele Zoltán

professzor megalapít.

Budapest 1946. évi július hó 2-án.

~ / *[Signature]*
e. i. példán

A 2450

2.-

V á z l a t:

1./ ▲ teljesítés általában.

2./ ▲ teljesítés módja:

a./ ▲ teljesítés módja általában.

b./Pénztartozás teljesítésének
módja.

c./Ki és Kinek tartozik teljesíte-
ni.

d./ Részteljesítés.

3./ ▲ teljesítés helye.

4./ ▲ teljesítés ideje

a./ Teljesítés lejárat előtt.

b./ ▲ az adósra bízott teljesítési
idő.

c./ Határidők értelmezése.

A felhasznált forrásművek felsorolása:

- 1./ Almási Antal : A kötelmijog kézikönyve.
Budapest, 1926.
- 2./ Frank Ignác: Közigazság törvénye Magyar
honban. Buda. 1845.
- 3./Grosschmid Béni: Fejezetek kötelmi jo-
gunk köréből. Budapest, 1932.
- 4./ Dezső Gyula dr: A kötelelem tartalma.
Budapest, 1941.
- 5./ Dr. Szladits Károly: A magyar magánjog
vázlata. Budapest.V.kiad. 1937.
- 6./ Zachár Gyula: A magánjog alaptanai.
Budapest, 1912.
- 7./ Személyi Kálmán: A solutio jogi termé-
szetéről. Nagyvárad. 1917.

I.

A teljesítés általában.

A kötelemnek a célja nem az, hogy önmagáért létrejöjjön, hanem az, hogy a javak, értékek, általában a szolgáltatások kicserélésével egymás érdekét kölcsönösen előmozdítsuk.

Ugyan ez áll az egyoldalú kötelemekekre is, melyeknél az ügylet célja az,

hogy a benne megjelölt, vagy megnevezett személy élvezzen abból valamely előnyt. Ez azonban csak ideális eset, mert a gyakorlatban az ügyletet kötő feleknek az a célja, hogy az ügylettel első sorban a saját érdekét szolgálja. Az egoizmus elve nemcsak a gazdasági, hanem a jogi életben is teljes mértékben érvényesül és az esetek túlnyomó részében jogügylet csak akkor jön létre, ha mindkét fél egyaránt meg van győződve arról, hogy vagy legalább is reméli, hogy abból reá nézve előny fog háramlani.

A kötelelem létesítése tehát önmagában még semmi eredményt nem jelent, csupán megindít egy folyamatot, megnyitja a lehetőséget ahhoz, hogy az ügyletből

egyik, vagy másik, esetleg mindkét fél idővel bizonyos előnyt élvezzen. Ennek az előnynek a megvalósítása a kötelelem célja. Ha már most feltesszük a kérdést, hogy melyik az a momentum, amikor ez a célbavett eredmény bekövetkezik, az nem más, mint a kötelelem tárgyát képező szolgáltatás véghezvitele, más szóval a teljesítés.

Ebből a szempontból tekintve az emberi életben előforduló minden testi és szellemi munka, a földműves, iparos, kereskedő, tisztviselő, munkás, vállalkozó, ügyvéd, orvos, mérnök, stb. minden egyes tevékenysége nem más, mint kötelelem teljesítés.

A szerződési szabadság magában foglalja egyfelől azt, hogy mindenkinek

egvéni joga köt-e ügyletet és kívül, másfelől, hogy a szerződő felek a kötelem tartalmát, a szerződés formáját, a teljesítés módját, helyét és idejét, valamint a szavatosságot, bírságot, kártérítést, stb. miként állapítják meg, végül, hogy a már megkötött szerződést módosíthatják, átruházhatják, meghosszabbíthatják, stb.

A kötelem tartalma az a szolgáltatás, amelyet a hitelező követelhet és amelyet az adós szolgáltatni köteles. A kötelem teljesítése természetesen csak a szolgáltatás eredményének megvalósulásával áll elő, de a kötelem nem önmagával a szolgáltatási cselekménnyel, hanem még további szükséges mozzanatokkal, vagyis a célbavett eredmény maradéktalan megvalósulásá-

val ér véget és csak ez nevezhető teljesítésnek.

Az ügyletkötéssel megindul egy kötelmi jogi körforgás. Előfordul, hogy az ügyletkötéssel egyidejűleg történik a szolgáltatás s a körforgás az ellenszolgáltatással fejeződik be. A körforgás tartama alatt a jogviszony él és csak a teljesítéssel szűnik meg.

A teljesítés tehát a kötelem program szerű megvalósulása, befejezése.

Van a jogirodalomban olyan feltevés, hogy a szerződés teljesítése újabb jogügyletet involvál. E tan hirdetői álláspontjukat azzal indokolják, hogy a kötelem szerű szolgáltatás csak akkor tekinthető teljesítésnek, ha az illető ügyletfél benső szándéka valóban és tudatosan teljesítésre irányul.

követelheti vissza a már megtörtént szolgáltatást azon a címen, hogy ő nem gondolt a teljesítésre. A teljesítésnek tehát nem célja a kötelelem megszüntetése, hanem csak következménye.

A teljesítés benső tartalmára és mikéntjére a korszak, politikai, erkölcsi és gazdasági világnézetek szerint más és más szempontok az irányadók.

Évtizedekkel ez-előtt a teljesítés benső tartalmára és módjára vonatkozólag a tudományos irodalom álláspontja érvényesült. később előtérbe nyomult az egyéni érdek kimagasló szerepe, a fasiszta és nemzeti szocialista világszemléletnél a népi összesség egyvetemes érdeke, míg a szocialista világszemléletnél a szocialista állami berendezésben élők szociális ér-

deke.

A jogirodalomban elfogadott általános felfogás szerint a kötelem az adós kötelezettségének teljesítésével megszűnik, ámde csak akkor szűnik meg valóban ha a kikötött szolgáltatás, teljesítése mennyiségileg, minőségileg, módon, helyben és időben megfelel az ügyletnek, ha az arra jogosult kezéhez és amennyiben személyes szolgáltatásról van szó, az arra kötelezett személy részéről történik. Ellenkező esetben a szolgáltatás teljesítésnek nem tekinthető, azt a hitelező nem tartozik elfogadni és jogosult az adóskésedelem következményeit érvényesítheti.

Epen ezért első rendű fontossággal bír az a kérdés, hogy ki, kinek, mit, hogyan, hol, mikor köteles szolgáltatni,

hogy a megtörtént szolgáltatás a visszavonhatatlan teljesítés joghatálvával birjon.

II. A TELJESÍTÉS MÓDJA.

a./ A teljesítés módja általában.

A teljesítés módja tágabb értelemben magában foglalja mindazon kérdések szabályozását, melyek arra adnak feleletet, hogy ki, kinek, mit, hogyan, hol és mikor szolgáltatasson.

A teljesítés módjára nézve elsősorban az a mérvőadó, hogy a felek azt

magában az ügyletben miként szabályozták. feltéve, hogy a szerződésben a felek által meghatározott teljesítésmód a törvénybe, vagy a jó erkölcsbe nem ütközik, vagy lehetetlennek nem minősül.

A mindennapi életben a leggyakoribb, hogy a felek a szerződésben a teljesítés módját *expressis verbis* nem szabályoztak. Ily esetben a bírónak azt kell kutatni, hogy az ügyletkötés idején mi volt, vagy mi lehetett a felek akarata. A bíró az ügyletkötés előzményeiből, az eset körülményeiből, a felek nyilatkozataiból, cselekményeiből, az általánosan elterjedt szokásból, a szerződési szöveg szavaiból s más tényezőkből igyekszik ki-hámozni: megmagyarázni és a logika szabályainak segítségével megkonstruálni, hogy

mi lehetett a felek szándéka..

A bíró feladatának megkönnvítése végett maga a törvény is állít fel bizonyos magyarázati szabályokat, irányelveket, amelyek azonban szintén azon a megfontoláson alapulnak, hogy előforduló esetek tulnyomó részében mi szokott lenni az ügyeltekötő felek szándéka.

Sőt kivételes esetekben a törvény cogens szabályt állít fel a teljesítés módjára. mint pl. a K.T. 151.§.-ában, amely szerint részvények befizetése csak készpénzben történhet.

A törvény azonban rendszerint megelégszik azzal, hogy nem cogens szabályt hanem csak általános és elvi zsinór mértéket állít fel, amely mind a felek, mind a

jocszabályt alkalmazó bíró részére irányadóul szolgál. Így pl. a Magyar Magánjogi törvényjavaslat 1084.§.-a kimondja, hogy :
 "Az adósnak úgy kell kötelezettségét teljesíteni, amint azt tekintettel az eset körülményeire és az életfelfogásra, a méltányosság megkívánja."

A törvényhozó tehát a méltányosságot helyezi előtérbe, **mint** ahogy ugyan-ezen törvényjavaslat 4.§.-a is kimondja, hogy ahol a törvény a bíróság belátására, az eset körülményeire, vagy fontos oknak méltatására utal, a bíróság a méltányosság szerint határoz.

A törvényjavaslat sem ennél a rendelethelynél, sem ~~miut~~ ^{után} a méltányosság fogalmát nem határozza meg, de az nem is szükséges, mert a méltányosság nem jogi,

hanem tisztán etikai fogalom. sőt bizonyos vonatkozásban egyenes ellentétben áll a jog merev szabályaival. Gyakori mondás, hogy "jogos ugyan, de nem ~~em~~ méltányos". A méltányosság etikai fogalmát legjobban megközelíti az a krisztusi mondás, "amit nem akarsz, hogy neked cselekedjenek, te se cselekedd másnak."

Bár a fentebb kifejtettek szerint a törvényhozó a méltányosságot helyezi előtérbe, de e mellett két külön figyelemztetést intéz a bíróhoz, hogy minden egyes esetben tüzetesen és részletesen vizsgálja ki az ügylet legnagyobb tényezőit is, továbbá, hogy ítélkezésében alkalmazkodjék embertársai többségének általános felfogásához és tekintse méltányosnak azt, amit a társadalom többsége annak tart mert ez az élet helyes felfogása.

A teljesítés módjának fentebb részletesett általános elveivel szemben látszólag ellentétesnek látszik a Kereskedelmi Törvény 321.§.-a, amely akként rendelkezik, hogy az adós szerződéses rendelkezés hiányában közép fajú és közép minőségű árut tartozik szolgáltatni. Az eltérés azonban csak látszólagos, mert az utóbbi körülírás harmonikusan beilleszthető a méltányosság fogalmi körébe. Ha a hitelező a közép fajú és közép minőségű árunál jobbat követelne, az méltánytalan volna az adóssal szemben, ugyanígy, ha az adós a közép fajú és közép minőségű árunál silányabbat szállítani, az méltánytalan volna a hitelezővel szemben. Már pedig a kötelelem teljesítése körül mindkét félnek becsülettel és emberséggel kell eljárnia, amint azt a jóhiszeműség és tisztesség megkívánja.

A Kuria is elvi éllel mondotta ki, hogy az adósnak oly módon kell teljesíteni. amint azt, - tekintettel az eset körülményeire és az életfelfogásra, - a méltányosság megkívánja..

Amennyiben a teljesítés módja a hitelező érdekében köttetett ki, úgy a hitelezőnek joga is van ahhoz, hogy a teljesítési mód szigorú feltételeit az adós javára enyhítse. Ha azonban a teljesítési mód enyhítése megtörtént, ez az adósra nézve annyiban szerzett jogot képez, hogy a hitelező a későbbi visszaszigorított teljesítést nem követelheti. Nem történhetik meg tehát, hogy a hitelező egyik napról a másikra a szerződés szegés magánjogi ^esantióit alkalmazza, hanem köteles ilyenkor a hitelező az adóst előbb fi-

gyelmeztetni és a szerződés szerü teljesítésre kellő időt engedni.

A fenti jogszabályt a Kuria a 426.sz. Elvi Határozatban domborította ki, kimondván, hogy amidőn az adós a szerződésben megszabott kötelezettségét az erre nézve kikötött szigorubb feltételektől eltérően és több évre visszamenőleg követett enyhébb gyakorlatnak megfelelően a hitelező elnézése mellett teljesítette, a hitelező a forgalomban megkívánható jó-híszeműség és bizalom folyományaképen mindaddig, amig az előző enyhébb gyakorlat megmásítását célzó akaratáról az adóst nem értesítette, a szerződésben megszabott súlyos jogkövetkezmény alkalmazásba vételét az adóssal szemben követelni nem jogosult.

Szabály az, hogy az adós köteles a teljesítésnek az ügyletben előírt módját betartani és a hitelező jogosult ezt a módot követelni. A teljesítés módja, helye és ideje annyiban is szorosan összefügg egymással, hogy az adós köteles a szolgáltatást oly módon teljesíteni, amely a teljesítés helyén és idejében az ügylet kikötéseinek, vagy a törvényes köteleknek megfelel, s ha az adós nem így teljesít, ez annyi, mintha egyáltalán nem teljesített volna és a hitelező azokkal a jogkövetkezményekkel élhet, amelyeket a kötelemszegés von maga után, nevezetesen elállással, kártérítéssel, stb.

A teljesítés módjának természetes korlátja a személyes szolgáltatásoknál az adós testi, vagy szellemi ereje és egészsége. Ily szolgáltatásoknál szerződéses kikötés ellenére sem követelhető

a teljesítésnek oly módja, amely az adós egészségét veszélyezteti, mert ez fontosabb, mint bármely vagyoni érdek. Ellenben a pusztán vagyoni szolgáltatást tartalmazó kötelmeknél nem korlátja az adós vagyoni ereje, vagy teljesítőképessége, tehát midőn a bíró ítéletében marasztalja az alperest, nem törődhet azzal, hogy a követelés az alperesen behajtható-e és hogy a behajtás minő következményekkel fog jární.

Ha a teljesítés módja tekintetében a felek között vita támad, a bírónak az ellentétes érdekek között meg kell keresni a helyes középértéket, mely a fennforgó körülmények között méltányosnak és igazságosan gondolkozó emberek között jogszerűnek mutatkozik.

Annak a kérdésnek az eldöntésénél, hogy a már véghez-vitt teljesítés kötelelem szerűen történt-e, a bizonyítás az adóst terheli, ha a szolgáltatást a hitelező még nem vette át, vagy visszautasította. Ha azonban a szolgáltatást a hitelező már átvette, úgy a hitelezőt terheli annak bizonyítása, hogy a szolgáltatás nem volt kötelemszerű.

b/Pénztartozások teljesítésének módja.

A kötelmi szolgáltatások jelentős részét pénz fizetése alkotja. Ha a szolgáltatás tárgya készpénz, akkor különbséget kell tenni a között a két eset között, hogy az a teljesítés helyén érvényben lévő pénznemre szól-e/ országos pénz-

nem, folyópénz, törvényes valuta/, vagy
külföldi pénznemre / a szó közönséges
használata szerinti valuta/.

Az első esetet az 1925:XXXV.t.c
17-22.§.-ai szabályozzák, elrendelve a
pengőértékben való kötelező számítást, a
13.§. pedig kimondja, hogy a magánforga-
lomban senki sem köteles 1 pengősőket 50
P., 50 filléreseket 20 P, 20 és 10 fillé-
rőket 10 P. a 2. és 1. filléreseket pe-
dig 2 P. összesen felül fizetésül elfogad-
ni.

A másik esetben, amikor a szolgál-
tatás gyanánt a felek külföldi pénznemet
/ valutát/ kötöttek ki ismét két eset me-
rülhet fel: az egyik az, amikor a külföl-
di pénznem csak meg van nevezve, a másik

az, hogy a szerződő felek külön súlyt helyeznek arra, hogy a fizetés valóban külföldi valutában történjék, amit "valóságos", "effektív", "természetben" stb. szólásmódokkal juttatnak kifejezésre.

Az "arany", vagy "aranyban" kifejezések általában nem jelentenek effektív fizetési kötelezettséget, csakis olyankor, ha külön ki van emelve az effektív, valóságos, vagy természetben stb. kifejezések valamelyikével. Általában tehát csak az értékállandóság biztosítását szolgálja, de ebben a vonatkozásban a hitelezőnek nagyobb biztonságot nyújt, mint a valóságos aranyérmékben való fizetés, mert az utóbbinál elvileg nincsen kizárva az arany értékének a lejárat időpontjára való csökkenése, míg az egyszerű "arany"-záradék

minden eshetőségre biztosítja a hitelező részére azt, hogy valóban annyi értéket fog visszakapni, amennyit az ő szolgáltatása idején ő nvujtott az adósnak.

Ha a kötelemben a külföldi pénznem egyszerűen meg van nevezve, de a kötelem effektivitási záradékot nem tartalmaz, úgy ez esetben a Kereskedelmi törvény 326.§. 2. bekezdése érvényesül, amely szerint „a fizetés a teljesítés helyén a lejárat napján jegyzett arfolyamon országos pénznemben történik.”

Ha pedig a pénzkötelem effektivitási záradékot tartalmaz a fizetésnek valóságos külföldi valutában kell történnie, vagyis az adós gondja, hogy hol, mi módon és milyen áron szerzi be a külföldi valutát.

Ennél a kérdésnél meg kell különböztetni a "kirovó" és "lerovó" pénznemeket, ugyanis ez a két pénznem plasztikusan domborítja ki a pénznem szerepét az ügyletkötéskor és a teljesítés időszakában.

Az ügyletkötéskor a felek előírják, meghatározzák, tehát kiróják a szándékolt pénznemet, míg a teljesítéskor az adós valamely pénznemben eszközli a szolgáltatást, tehát lerója a tartozását.

Szabály szerint a kirovó és lerovó pénznem egy és ugyansz. Amikor a gazdasági érintkezés a nemzetek között sima és zavartalan a kirovó és lerovó pénznem között eltérés nincs, sőt a felek nem is gondolnak arra, hogy a kettő között különbség is lehet. Mihelyt a felek ily természetű eltérésre gondolnak az már tu-

datos, vagy tudatalatti bizalmatlanság a másik pénznem iránt, ha pedig a törvény, vagy kormányintézkedés egyenesen megtiltja, hogy a lerovó pénznem azonos legyen a kirovóval az már a pénzforgalom üzemi zavarát, hosszabb időn át pedig annak válságát jelenti.

Ennek az elgondolásnak alapján tanítja Grosschmid, hogy kiroható a tartozás akármiféle pénznemben, amely erre alkalmas, bel. vagy külföldiben, kereskedelmi pénzben, vagy számolási egységben.

Ez a kirovási szabadság annyira fontos eleme a gazdasági szabadságnak, hogy még a legszigorubb válság jogszabályok is igyekeznek legalább a fiktióját fenntartani. A valuta és deviza forgalmát szabályozó rendeletek is csak a külföldi valutában történő tényleges fizetést

tiltják meg.

A lerovó/ teljesítő/ pénznem a törvéynél fogva az, amely törvényes fizetési eszköz ott és akkor, ahol és amikor a fizetés történik.

Kikötésnél fogva pedig az, amelyet a felek az ügyletkötéskor kifejezetten előírnak és névszerűen megneveznek s hozzátesszik, hogy " természetben, valószínűben, effektíve." stb.

A törvény az effektivitás kikötését elvileg kivétel nélkül megengedi, mert ez a felek szerződési szabadságából folyik.

Az effektivitás kikötésének legtöbb esetben a gazdasági célja az, hogy a hitelező jobban bizik a kikötött valuta értékében, mint a teljesítés helyén érvényben lévő törvényes fizetési eszköz-

ben. A hitelező ily módon követelésének értékállandóságát kívánja biztosítani, hogy majdan a teljesítés tökéletes ~~equi-~~ valense legyen az általa nyújtott szolgáltatásnak, vagyis ki akarja zárni a veszteségnek még a lehetőségét is.

Mint hogy az ilyen értékállandósági kikötések minden esetben a hitelező érdekét vannak hivatva biztosítani, ennél fogva a bíróság is a felmerülő vitát ebből a szempontból kiindulva fogja eldönteni.

Ha a lejáratkor a kirovó pénz nem már megszűnt, akkor az új valutatorvény rendszerint gondoskodik az átszámítás kulcsáról és ezzel együtt a teljesítés módjáról.

c./ Ki és kinek tartozik teljesíteni.

A fentebb szólottunk a teljesítés módjáról általában, valamint a pénztartozások teljesítésének módjáról. A teljesítéssel kapcsolatos jogelvek megvilágítása szempontjából külön kell szólnunk arról, hogy ki és kinek tartozik teljesíteni.

Rendszerint az adós teljesít a hitelező kezeihez. Harmadik személy részéről felajánlott teljesítést a hitelező némely esetben köteles elfogadni, némely esetben nem köteles, más esetben elfogadhat, és végül egyes esetekben nem szabad elfogadnia.

A hitelező köteles elfogadni a

harmadik személy által felajánlott teljesítést, ha csak a törvényből, a jogügylet tartalmából, vagy a jogviszony természetéből más nem következik.

Ilyen esetben a harmadik személy nem az adós ^Tképviselőjében teljesít, hanem tőle függetlenül az adós helyett. A harmadik személy által eszközözlendő teljesítéshez nem szükséges az adós beleegyezése, sőt még tudomása sem, legfeljebb tiltakozhatik ellene, amikor a hitelező discreti-onális joga a teljesítés elfogadása, vagy visszautasítása. Az első szabály tehát az, hogy a harmadik személy által felajánlott teljesítést a hitelező tartozik elfogadni.

Nem köteles ellenben a hitelező a harmadik személy által felajánlott teljesítést elfogadni, ha az komoly érdekét sér-

ti, vagy ha az adós tiltakozik ellene. A hitelező komoly érdekét sérti, ha a szolgáltatás személyes természetű, legyen az akár testi, vagy szellemi munkateljesít-mény, kivéve a teljesen sablonos testi munkát, mint pl. favágást, napszámos, fuvaros munkát./ Hogy melyek a személyhez kötött szolgáltatások, az az ügylet természetétől függ. A gyáros nem tartozik személyesen végezni a vállalt feldolgozást, a kézmű-
 inaros már inkább, művész, orvos, író még inkább.

Nem köteles a hitelező a más által felajánlott teljesítást elfogadni akkor sem, ha az adós az ellen tiltakozik. A tiltakozásnak számos külső oka képzelhető el, így anyagi természetű/a harmadik személy uzsorás, a felajánlás alkalmatlam időben, költséges formában történik,/ és

erkölcsi természetű / önérzet, baráti viszony a hitelezőhöz,/. Ezeknek a különböző motivumoknak a mérlegelése és eldöntése teljesen a hitelező joga, ha akarja meghajlik előttük és visszautasítja a teljesítést, ha nem akarja figyelmen kívül hagyja azokat és a tiltakozásra való tekintet nélkül elfogadja a teljesítést.

Elfogadhatja a hitelező harmadik személytől a teljesítést ~~és~~ bármikor, vagyis ekitől és amikor jónek látja. Elfogadhatja akkor is, ha a harmadik személy datio in solutum, vagy compensatio útján óhajt teljesíteni.

Nem szabad ellenben a hitelezőnek a harmadik személy által felajánlott teljesítést elfogadni néhány esetben. Így lejárat előtt, ha csak nem forognak

fenn a fentebb említett fontos indokok;
 az adós tiltakozása esetén, ha azt nyomás
 és gazdasági természetű indokkal alátá-
 masztja. Lelki, vagy érzelmi indokot a
 hitelező nem tartozik elfogadni, illetve
 figyelembe venni. Nem szabad a jelzálogos
 hitelezőnek a harmadik személy által fel-
 ajánlott szolgáltatást, illetve teljesítést
 mielőtt a jelzálog tulajdonos még jogosít-
 va volna őt kielégíteni, kivéve, ha a tu-
 lajdonos hozzájárulását a telekkönyvi
 szabályoknak megfelelő okiratban kijelen-
 ti, amint ezt az 1927:XXXV.t.c. 49.§. 1.
 bekezdése kimondja.

Nem fogadhatja el a hitelező a
 harmadik személy által felajánlott teljesi-
 tést, ha a szolgáltatás természeténél fogva
 hatósági engedélvhez, vagy képesítéshez

van kötve és a harmadik személy azokkal nem rendelkezik.

Az adós, vagy helyette az erre jogosult harmadik személy rendszerint a hitelező kezéhez teljesít. A gazdasági életben azonban nagyon gyakori eset, hogy a hitelező mást rendel ki maga helyett üzleti ügyeinek intézésére, ilyenkor a vélemény az, hogy ezek kezéhez bármely teljesítés eszközölhető. Ilyen kirendelt személyek a segéd, meghatalmazott, utazó, pénztáros, gazdaságszámviselő, stb.

Ha például valamely üzlethelyiségben "pénztár" szombatúró felirat van, akkor pénzfizetések, vagy értékpapír szolgáltatások érvényesen csak ezen helyen történhetnek.

Ha a fizetés olyan személy kezéhez történik, aki sem nem hitelező, sem nem képviselő, sem nem megbízott, akkor

az meg nem történtnek tekintendő és az adós tartozását még egyszer tartozik megfizetni.

Végül előfordulhat, hogy a hitelező vonakodik a teljesítést felvenni, vagy ismeretlen helyen tartózkodik, az eredeti hitelezőn kívül más is jelentkezik, a hitelező többekre engedményezte ugyanazt a követelését, a hitelező meghalt és örökösei még ismeretlenek, vagy több háztulajdonos van és nincsen közös megbízottjuk a bér felvételére. Ilyenkor nem kívánható az adóstól sem az, hogy a felmerülő jogvitát saját felelősségére ő maga döntse el, ilyen esetekben az adós a szolgáltatás tárgyát bírói letétbe helyezheti.

A bírói letétbe helyezés a telje-

sítéssel egyenlő hatályu, ha a törvénynek megfelel.

D./ Részteljesítés.

Főszabály, hogy az adós részteljesítését a hitelező nem köteles elfogadni. Ha azonban a kötelem pénz fizetésére vonatkozik, akkor a hitelező a pénztartozásra felajánlott részfizetést XXXXXXXXXX nem utasíthatja vissza, ha csak annak elfogadása az ő érdekével nem ellenkezik. Minden olyan esetben tehát, amidőn nem pénztartozásról, hanem más szolgáltatásról van szó, pl. ingó átadása, vagy szállítása, munka teljesítése, mű elkészítése, stb., a hitelező ragaszkodhatik az egész szolgáltatásnak egyszerre való teljesítéséhez és ennél kevesebbet jogosult vissz-

szentesíteni. A részteljesítést tehát a hitelező elfogadni nem köteles, de elfogadhatja.

Nem köteles elfogadni a hitelező a pénztartozás esetében sem a részteljesítést, ha az ellenkeznék az ő érdekével. Viszont nem pénzbeli tartozásra felajánlott részteljesítést sem jogosult a hitelező visszautasítani, ha a visszautasítás a jóhiszemőséget és a méltányosságot sértené.

A részletfizetésre ügyletileg jogosult adós egy részlet elmulasztása esetén nem veszti el automatikusan a kedvezményt, csupán akkor, ha az ügyletben kifejezetten kikötöttett.

Ha a hitelezőnek több követelése van az adóssal szemben és az adós részteljesítést eszközölt, akkor az a szabály,

hogy a törlesztés mindig erre a tartozásra történik. amely az adósra nézve terheesebb. Ha a tartozások ebben a tekintetben egyformák, a szolgáltatás valamennyit egyenletesen okoztja, ha pedig az adós tőkével és ezen tőke után kamattal és költséggel is tartozott, akkor a rész törlesztést első sorban a költségekre, másodszorban a kamatra és harmadszorban kell a tőke törlesztésére elszámolni.

III. A teljesítés helye.

A teljesítés helye alatt azt a helyet kell érteni / város, épület, lakás, vagy telep, / ahol az ügyletben kötelezett a szolgáltatást végezni, átnyújtani kell, hogy az kötelemszerű legyen. Ha az adós

nem ezen a helyen teljesíti, vagy a hi-
 telező nem ezen a helyen követeli a szol-
 gáltatást, vagy ott nem fogadja el, egy-
 aránt kötelemszegést követnek el. A tel-
 jesítési hely a kötelelem székhelye, amely
 az ügylet jogi sorsát több tekintetben is
 eldönti. Így a teljesítési hely figyelom-
 bevétel mellett kell megállapítani az al-
 kalmasandó helyi szokást, mértéket, súlyt,
 pénznemet, bírói illetékességet, piaci
 árat, ügynöki jutalékot, stb. Néha egye-
 sen essentialis része az ügyletnek a tel-
 jesítési hely pl. az ügynöknél, hogy
 melyik rayon van részére fenntartva, sőt
 egyes esetekben a teljesítési hely nyitva
 hagyása érvénytelenné teszi az ügyletet,
 így pl. fuvarozásnál, munkeszerződésnél.

A teljesítés helyére irányadó első sorban feleknek az ügyletkötéskor, vagy az után létrejött megállapodása, másodszor a szolgáltatás természete. Az ingatlant ott kell átadni, javítani, ahol van, mivel helyéről el nem mozdítható. A személyes szolgáltatást ott kell végezni, ahol a gazda lakik.

Ha sem a felek megállapodásából, sem az ügylet természetéből nem lehet következtetést vonni a teljesítés helyére, erre az esetre a törvény azt a szabályt állítja fel, hogy teljesíteni ott kell, ahol az ügylet keletkezési idejében az adós lakóhelye volt.

A teljesítési hely akár kikötés folytán, akár törvény szerint több is lehet. Ha a felek másképp nem állapodtak meg, a választás joga az adóst illeti.

IV. A teljesítés ideje.

A teljesítési idő, vagyis az ügylet lejártá jelenti azt az időpontot, amikor a szolgáltatásnak be kell következnie.

A teljesítési idő rendkívül jelentőségénél fogva azt a felek határozzák meg rendszerint és kivétel az, amikor azt a felek nem határozták meg.

Számos esetben a teljesítési idő bekövetkezése felmondáshoz van kötve. A felmondás egyik félnek a másikhoz intézett egyoldalú jognyilatkozata, melynek érvényességéhez nem szükséges a felmondás elfogadása. Felmondással a határozatlan tartamu kötelelem határozott tartamúvá válik. A felmondásnak világosnak és határozottnak kell lenni és a másik felet semmilyen irányban nem szabad bizonytalanságban hagy-

ni.

Általános szabály, hogy a teljesítési határidő az adós érdekében köttet-
tik ki, ~~ami~~ azt jelenti, hogy az adós
nyugodt lehet, mert a meghatározott tel-
jesítési határidő előtt a hitelező tőle a
szolgáltatást nem követelheti.

Felmerül most az a kérdés, hogy
az adós jogosult-e a kikötött teljesítési
határidő előtt teljesíteni?

Szabály szerint az adós jogosult
a kikötött teljesítési határidő előtt
is teljesíteni és a hitelező azt elfogadni
köteles, , ha az időelőtti teljesítés a
hitelezőre nem sérelmes. Ha a teljesítési
határidő a hitelező érdekében köttetett ki,
akkor az adós a lejárat előtt nem ajánl-
hatja fel a teljesítést. Bárki részére il-

letve érdekében is köttetett ki a teljesítési határidő, a lejárat előtt egyik sem teljesíthet, illetve követelheti a teljesítést oly időben, mely a másik félre nézve alkalmatlan.

Előfordulhat, hogy a hitelező már az ügyletkötéskor a teljesítési határidő megállapítását az adósra bizza. Ez rendszerint abban az esetben fordul elő, amikor a hitelező a szorult helyzetben lévő adóson segíteni óhajt.

Abban az esetben, ha a teljesítési idő meghatározása teljesen az adósra van bízva, akkor a követelés az adós életében nem is válik esedékessé. Ha ellenben a teljesítési határidő meghatározása úgy nyert kifejezést, hogy mihelyt az adós viszonyai megengedik, vagy vagyoni helyzete megjavul,

akkor a hitelező nem köteles az adós haláláig várni, hanem a kikötött feltétel bekövetkeztével érvényesítheti az adóssal szemben követelését.

Ha a szolgáltatást csupán egy alkalommal kell teljesíteni, akkor az ügyletkötés napja a határidőbe nem számít bele; ha ellenben folyamatos szolgáltatásról van szó, akkor igen.

Ha a végső nap vasárnap, vagy törvény szerint elismert ünnep, akkor az adósnak csak a rákövetkező köznapon kell kötelezettségét teljesíteni.

Ha a felek a teljesítési határidőt hetekben, vagy hónapokban határozták meg, úgy a teljesítés ideje az a nap lesz, amely nevénél, vagy számánál fogva azonos az ügyletkötés napjával.

A fentiekben foglalkoztunk a kötelem teljesítésével kapcsolatos részlet szabályokkal, amelyeknek egybevetett értelme szerint a teljesítéssel kapcsolatban alapelvként vonul végig az a legfőbb szabály, hogy az adósnak oly módon kell teljesítenie, amint azt tekintettel az eset körülményeire és az életfel- fogásra, a méltányosság megkívánja.

---.---

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
D/4 110 gyarapodási naplószám